

BULLETIN

DE

LA CLASSE HISTORICO - PHILOLOGIQUE

DE

L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES

DE

St.-Petersbourg.

RÉDIGÉ

PAR SON SECRÉTAIRE PERPÉTUEL.

TOME QUATRIÈME.

(Avec quatre planches et trois suppléments).

St.-Petersbourg
chez Eggers et Comp.

|||||

Leipzig
chez Leopold Voss.

(Prix du volume 2 roubles d'arg. pour la Russie, 2 écus de Pr. pour l'étranger.)

1848.

IMPRIMERIE DE L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES.

TABLE DES MATIÈRES.

(Les chiffres indiquent les numéros du journal.)

I.

MÉMOIRES.

KOEFFEN. Finland in seinem Verhältniss zum Indo-Europäischen Sprachstamm. Gräfe. Extrait. 12. 13.

II.

NOTES.

KOEFFEN. Finland in ethnographischer Beziehung. Mit einer Karte. 1.

BROSSET. Quelques remarques sur un livre intitulé: *Reise durch Russland nach dem kaukasischen Isthmus*, von K. Koch. 4. 5.

SCHIEFNER. Einige Bemerkungen zum Poley'schen Text des Devtmähâtma, mit besonderer Rücksicht auf zwei Handschriften des Asiatischen Museums. 6. 7. 8.

SCHMIDT. Ueber eine mongolische Quadratschrift aus der Regierungszeit der mongolischen Dynastie Juan in China. 9.

KUNIK. Vorschlag zu einer Preisgabe über eine by-

zantinische Chronographie vom J. 610 bis zum J. 1204. 10.

BOEHTLINGK. Kurze Beschreibung einer auf den Besitzungen des Grafen Stroganow ausgegrabenen silbernen Schale mit einer Inschrift in unbekanntem Charakteren. Avec un appendice de M. Dorn. 11.

KUNIK. Sur l'expédition des Russes-normands en 944 vers les pays situés aux bords de la mer Caspienne d'après Nizâmi, Ibn-al-Athîr et Ainy. 12. 13.

— Sur la première expédition Caspienne des Russes-normands en 914, d'après la chronique inédite de l'Arménien Mosé Caghancatovatsi. 12. 13.

SAWELJEFF. Zweiter Bericht zur Topographie der Ausgrabungen von altem arabischem Gelde in Russland. 12. 13.

SCHIEFNER. Beiträge zur Kritik des *Bhartrhari* aus *Çârnâgadhara's Paddhati*. 18.

— Ueber die logischen und grammatischen Werke im *Tandjur*. 18. 19.

SCHILLING DE CANSTADT. Bibliothèque bouddhique ou Index du Gandjour de Nartang. Avant-propos. 21. 22.

BROSSET. Réponse à M. de Bartholomaei. 22.

III.

M U S É E S.

FRAEHN. Ueber einige merkwürdige Inedita unter den von Hrn. Obrist-Lieutenant Woskoboïnikow in Persien angesammelten Münzen. 2. 3.

SCHMIDT et BOEHLINGK. Verzeichniss der Tibetischen Handschriften und Holzdrucke im Asiatischen Museum der Kaiserl. Akademie der Wissenschaften. 6. 7. 8.

DORN. Ueber eine neue Bereicherung des Asiatischen Museums. 14. 15.

FRAEHN. Die Inedita einer neuen, der numismatischen Abtheilung des Asiatischen Museums aus Persien gewordenen Accession. 16.

IV.

R A P P O R T S.

CASTRÉN. Bericht an die Kaiserl. Akademie der Wissenschaften. 2. 3.

KUNIK. Sur l'édition des matériaux pour servir à la connaissance de l'ancien-bulgare et sa littérature. 9.

SJÖGREN. Rapport sur un ouvrage manuscrit intitulé: Словарь Русско-Черчесскій или Адигскій съ краткою Грамматикою. Составленный Коллежскимъ Ассессоромъ Люлье. 11.

CASTRÉN. Deux rapports. 14. 15.

V.

V O Y A G E S.

CASTRÉN. Deux lettres à M. Sjögren. 1.

— Lettre à M. Sjögren. 14. 15.

— Lettre à M. Sjögren. 16.

— Extraits de quelques lettres et rapports. 17.

— Extrait d'une lettre. 19.

BROSSET. Projet d'un voyage littéraire à exécuter en Géorgie. 20.

CASTRÉN. Extrait de deux lettres. 20.

— Extrait de deux lettres. 22.

BROSSET. Rapport à S. E. M. le Ministre-Président de l'Académie, daté de Tiflis, le 1 octobre 1847. 24.

VI.

BULLETIN DES SÉANCES.

Séance du 7 (19) août 1846. 1.

Séance du 21 août (2 septembre) 1846. 9.

Séances du 4 (16) et 18 (30) septembre 1846. 14. 15.

Séances du 2 (14) octobre, 16 (30) octobre, 30 octobre (11 novembre), 13 (25) novembre et 4 (16) décembre 1846. 22.

Séances du 18 (30) décembre 1846, 15 (27) janvier, 29 janvier (10 février), 12 (24) février, 26 février (10 mars), 12 (24) mars, 9 (21) avril, 23 avril (5 mai), 7 (19) mai, 21 mai (2 juin), 4 (16) juin, 18 (30) juin, 20 août (1 septembre), 3 (15) septembre, 17 (29) septembre et 8 (20) octobre 1847. 23.

Séances du 29 octobre (10 novembre), 12 (24) novembre, 26 novembre (8 décembre) 1847, 7 (19) janvier et 21 janvier (2 février) 1848. 24.

VII.

CHRONIQUE DU PERSONNEL.

No. 23.

VIII.

ANNONCES BIBLIOGRAPHIQUES.

No. 4. 5. 24.

IX.

R E C T I F I C A T I O N S.

No. 1.

X.

S U P P L É M E N T S.

I. Compte rendu des travaux de l'Académie pour 1846, par M. Fuss.

II. Rapport sur le sixième concours Démidov, par le même.

III. Troisième article de la Classe de la langue et de la littérature russes. (Sur les noms de nombre, les adverbes, les prépositions et les conjonctions.)

नि. Z. 4 ergibt sich aus beiden Handschriften die Lesart शाखोटनिम्बकुट्टान्यपि चन्दनानि, wodurch denn sofort allen Schwierigkeiten abgeholfen wird. Galanos scheint कटु gelesen zu haben.

Suppl. 21. L. f. 55 b. K. f. 38 a. unter der Rubrik क्लंसान्योक्तयः Çl. 18; der Verfasser nicht genannt. Z. 1 in beiden Handschriften सदैव संज्ञातम्.

Suppl. 22. L. f. 16 b. K. f. 11 b. unter der Rubrik सञ्जनप्रशंसा Çl. 8 (K. Çl. 7). Z. 1 lautet उपचरित्व्याः सत्तो यद्यपि कथयन्ति नैकमुपदेशम्. Z. 2 यास्तेषां statt यास्त्वेषां.

Suppl. 24. L. f. 228 b. vor III, 11. Z. 3 mit der Handschrift B. यात्तु, wie es auch Lassen Anthol. p. 6 hat.

Nun haben wir noch einige Verse aufzuführen, welche in unsern Handschriften dem Bhartṛhari zugeschrieben werden. L. f. 20 a. K. f. 14 a. unter der Rubrik गुणाप्रशंसा Çl. 15. L. hat nur स्वयं गुणापरित्यागाद्भक्तः किं गृह्णापते, ohne einen Verfasser zu nennen, K. dagegen giebt folgenden Spruch dem Bhartṛhari

स्वयं गुणापरित्यागाद्भर्तृनामः पतत्यधः ।

तमेव संकरन्भूयः पदमुच्चैर्विगाहते ॥

Z. 1 hat die Handschrift freilich परन्त्यधः, Z. 2 संकरेन्भूयप०.

L. f. 24 a. K. f. 16 b. unter der Rubrik दुर्जननिन्द्या Çl. 33

गुणापरिचितामार्यां वाणीं न जल्पति दुर्जनः ।

चिरमपि बलाध्माते लोके कुतः कनकाकृतिः ॥

L. hat Z. 1 आर्यावार्त्तां.

L. f. 60 b. K. f. 42 a. unter der Rubrik मयूरान्योक्तयः Çl. 7

यत्नादपि कः पश्येच्छिखिनामाहारनिर्गमिस्थानम् ।

यदि त्रलदनिनदमुदितास्त एव मूढा न नृत्येयुः ॥

L. f. 61 b. K. f. 42 b. unter der Rubrik मुकान्योक्ति Çl. 7

इयं पद्मि भिन्नैरनुचितसमारम्भसिक्तैः

समत्तादाकोपी विषविषमवाणाप्रपायिभिः ।

ततो हस्योः स्कन्धे गमय समयं कीरं निभृतं

न वाणी कल्याणी तदिकं मुखमुद्भवै शर्याम् ॥

Z. 1 hat K. zu Anfang द्वयं, L. liest समानं भर०; Z. 2 hat K. समदानाक्रां, was wohl aus समत्तादाक्रांता entstanden ist. Z. 3 hat L. तवोरस्यो, K. ततो रस्यस्क०.

L. f. 232 a. nach III, 42

प्राप्ता जरा यौवनमप्यतीतं बुद्ध्या यतेधं परमार्थसिद्धौ ।

आयुतिं प्रायमिदं यतो ऽसौ विश्रम्य विश्रम्य न याति कालः ॥

L. f. 231 a. nach III, 17

तृषापुष्पत्यागे पिबति सलिलं स्वाड सुरभि

तुधार्तः स हृष्टीं कवलपति मासावकलिताम् ।

प्रदीते रगाग्रौ धननिविडमाश्लिष्यति बधूः

प्रतीकारं व्याधेः सुखमिति विपर्यस्यति जनः ॥

Z. 1 hat die Handschrift statt त्यागे त्यासे, Z. 2 ist mir das Epitheton मासावकलिताम् nicht deutlich — Zum Schluss habe ich noch Herrn Dr. Gustav Mühlmann in Leipzig für die Bereitwilligkeit zu danken, mit welcher er mir sein Exemplar des Galanos überschiekt hat.

11. UEBER DIE LOGISCHEN UND GRAMMATISCHEN WERKE IM TANDJUR; VON ANTON SCHIEFNER. (Lu le 3 septembre 1847.)

Dass der vor zwei Jahren von der Academie herausgegebene Index des *Kandjur* kein allgemeineres Interesse erregt hat, lässt sich leicht durch den durchweg auf das Buddhismum bezüglichen Inhalt der einzelnen Werke begreifen. Anders steht es mit dem *Tandjur*, den wir nun bald auch in Europa haben werden. S. hierüber den Brief des grossen Sinologen Stanislas Julien im Decemberheft der *Nouvelle Revue encyclopédique* p. 654 folg. Wie erwünscht der Ankauf dieses kostspieligen Werks¹⁾ sein muss, sieht

1) Der *Tandjur* sammt dem *Kandjur* wird, freilich mit Goldschrift geschrieben, unter den Schätzen des Helden Gesar aufgeführt. Ist dieser nach dem Mani-kambum (s. Csoma Gramm. p. 196) ein Zeitgenosse der chinesischen Prinzessin Kong-g'o (鞏固), um die Mitte des 7ten Jahrh. vor Chr. G., so ist der

Anachronismus recht kräftig. Der Name dieses Helden ist freilich tibetisch, wie schon Schmidt in der Vorrede zur deutschen Uebersetzung p. IX bemerkt, und auch wiederum nicht, da er aus dem Sanskrit entlehnt ist. In dem im Text erwähnten Lexicon kommt unter der Rubrik: «Namen des Königs der Kumbhānda»

(सुव' सुम' श्रु' दसद' सिदि' सिद' द' व) f. 89 b. vor अनन्तशुभनयनकेसरी । दसो

व' मक्षद' यक्ष' यद' सि' गो' गो' शर ; f. 142 b. unter den Blumennamen

केशर । गो' मर ; wie auch in der Uebersetzung des *Amarakosha*

man leicht ein, wenn man die Masse der nicht buddhistischen Werke in dieser Sammlung berücksichtigt. Von selbst versteht es sich, dass sich auch für die Geschichte des Buddhathums selbst ein weiteres Feld eröffnen werde. Leider ist der hinübergewandene, der in diesem Fache zu den ersten Grössen gehörte; mögen die Forschungen des Verewigten die Kräfte der Lebenden zu frischer Nachlieferung anspornen! — Ehe wir nun im glücklichen Besitz dieses seltenen Schatzes sind, halte ich es für gut, aus dem grossen Meere der Werke diejenigen hervorzuheben, die für die Freunde des indischen Alterthums von grösserem Interesse sein dürften. Zwar hat schon Csoma von Körös im 20sten Bande der *Asiatic Researches* p. 553—85 einen Abriss der im *Tandjur* enthaltenen Werke geliefert; doch dieser ist ziemlich kurz ausgefallen, und zweitens war es zur Zeit der Herausgabe unmöglich, auch die Sanskrittitel zu geben. S. die Note p. 553. Wir beschränken uns auf die logischen und grammatischen Werke und geben nur anhangsweise die Werke einiger Dichter an. Als Quelle diene uns dabei der unter Aufsicht des Barons Schilling von Canstadt verfasste Index des *Tandjur* von Potâla, No. 278 und 79 des Verzeichnisses der Tibet. Handschriften; wir nennen ihn *A.* Ferner wurde der Index No. 276 (bei uns *B.*) benutzt, der zwar eine grössere Zahl von einzelnen Werken aufführt, nämlich 3927, während *A.* nur 3800 hat, gewöhnlich aber mit den Notizen zu den Werken kärglicher bestellt ist. Drittens ist der Index No. 275 (bei uns *C.*) anzuführen, der einen durchweg tibetischen Text ohne Sanskrittitel enthält. Er führt den Namen ཚོངས་པའི་དབྱུངས (= ब्रह्मसूत्र)

und ist in 9silbigen Versen verfasst. Er zerfällt in 7 Abschnitte (སྐབས = काण्ड), von denen 1 und 2 in 24 Capiteln (འབྲུ) die *Tantra's* umfassen, 3—5 aber die *Sû-*

tra's bis B. 136 (མོ). Die am Ende der Abschnitte angegebene Zahl der Werke stimmt nicht zu *A.* und *B.*, über welche Differenz sich vor der Hand nichts bestimmen lässt. Wie es scheint, hat Csoma einen solchen Index benutzt. — Endlich kam uns für die Zurückübersetzung der Namen ins Sanskrit ein im Asiat. Museum unter No. 125 *b.* befindliches Sanskrit-tibetisches Wörterbuch zu

केसर *rotteria tinctoria* (p. 84 l. 12 Paris.) durch གཤམ་ , ferner

p. 93 l. 5 केसर durch གཤམ་ཅན , नागकेसर durch རྒྱ་གཤམ་ wiedergegeben ist.

Statten. Es führt die Aufschrift $\text{ལྷ་པོའི་པདྨ་ཡི་གཤམ་པུ་མོ་}$, am

Ende aber steht: $\text{བྱུ་པའི་བྱེ་བྱ་ཏུ་རྫོགས་པར་བྱེད་པ།}$ Es scheint von dem in der Bibliothek des Asiatischen Departements hieselbst befindlichen unter No. 587 nicht verschieden zu sein; s. über dieses letztere Böhlingk im *Bulletin scientif.* T. II. No. 22. Vielleicht ist es auch ein Stück aus dem *Tandjur*; wenigstens wird im 123sten Bande der *Sûtra* (གོ) f. 223 No. 3664 also aufgeführt:

$\text{བྱུ་པའི་སྐུ་མཐུ་ལོ་ལོ་ལོ།}$ Ausserdem werden noch zwei andere Wörterbücher mit diesem tibetischen Titel aufgeführt. — Doch nicht immer war auf diese Aushilfe zu rechnen, da das hier einschlagende Capitel «die Namen der frühern Panditen» ($\text{རྫོགས་ཀྱི་མཁའན་པོའི་མིང་ལ།}$)

f. 90 *b.* nur 38 Namen aufführt.

I. Logische Schriften.

Diese sind in 11 Bänden der Sammlung der *Sûtra's* enthalten: von Band 95 (རེ) bis B. 115 (རེ). Der 95ste

Band führt zuerst 8 Werke des Âk'ârja Dignâga $\text{སློབ་དཔོན་ལྷོ་གཤམ་ཀྱི་སྐུ་མཐུ་ལོ་}$ auf:

No. 3537. པར་མཁའ་ལྷན་པུ་མོ་ | $\text{ཚོངས་པའི་པདྨ་པུ་མོ་}$ | in 26 Capiteln; fol. 1—96.

3538. པར་མཁའ་ལྷན་པུ་མོ་ | $\text{ཚོངས་པའི་པདྨ་པུ་མོ་}$ | f. 96.

3539. མཁའ་ལྷན་པུ་མོ་ | དམིགས་པ་པར་པུ་མོ་ | f. 110.

3540. མཁའ་ལྷན་པུ་མོ་ | དམིགས་པ་པར་པུ་མོ་ | f. 180.

3541. མཁའ་ལྷན་པུ་མོ་ | དམིགས་པ་པར་པུ་མོ་ | f. 182.

3542. ལྷན་པུ་མོ་ | $\text{ཚོངས་པའི་པདྨ་པུ་མོ་}$ | f. 184.

3543. ལྷན་པུ་མོ་ | $\text{ཚོངས་པའི་པདྨ་པུ་མོ་}$ | *B.* ལྷན་པུ་མོ་ | $\text{ཚོངས་པའི་པདྨ་པུ་མོ་}$

1) Der Locativ in den Ueberschriften der einzelnen Capitel des Lexicons erklärt sich aus dem ähnlichen Gebrauch bei Angabe von Bedeutungen im Sanskrit.

ལྷན། ཚད་མའི་བསྐྱེད་བཅོས་རིགས་པ་ལ་འབྲས་པ་ཞེས་བྱ་བ། zuerst durch den *Lotsáva*¹⁾ Thang-sang-tsang ins Chinesische übersetzt und dann ins Tibetische. Der Sanskrittitel würde sein: न्यायप्रवेश नाम प्रमाणशास्त्रः f. 188.

3544. རྗེ་ལུ་ཚུ་མཚན་ལྟེ་འཁོར་ལོ་གཏན་ལ་དབབ་པ། f. 193. Die Handschriften haben beide རྗེ་ལུ་མཚན་; མཚན་ heisst eine kleine der Sanduhr gleichende Trommel (Haughton) und kann nur figürlich zum Tibetischen passen, das sonst auch dem निष्पत्ति, निश्चय und उपदेश entspricht z. B. Index No. 686, 1032.

3545—52 werden dem Āk'ârja Dharmakîrti སློབ་པ་འཁོར་ལོ་ཞེས་པའི་གྲགས་པ་ zugeschrieben.

3545. प्रमाणवार्तिककारिका | ཚད་མ་རྣམ་འགྲུབ་ཀྱི་ཚིག་ལེན་པ་བྱས་པ། in vier Capiteln (ལེན་) f. 194.

3546. प्रमाणविनिश्चय | ཚད་མ་རྣམ་པར་དེས་པ། in 3 Capiteln, f. 259.

3547. न्यायविन्दु नाम प्रकरण | རིགས་པའི་མེགས་པ་ཞེས་བྱ་བའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ། in drei Capiteln, f. 346.

3548. རྗེ་ལུ་མཚན་ལྟེ་འཁོར་ལོ་ཞེས་པའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ། f. 355.

1) So schreibe ich dieses tibetisirte Wort mit Csoma in seiner Grammatik und mit dem མེད་གི་རྒྱ་མཚོ་ im dritten Theil ཉི་འོད་ f. 405 b., wo ausserdem noch die auch im sog. རྗེ་གས་པར་སློབ་པ (s. Schmidt und Böhrling «Verz. der Tibet. Handschriften» p. 61 folg. No. 29) vorkommende kürzere Form ལོ་རྒྱུ་ geboten wird.

Uebersetzt werden beide Formen durch འཇམ་མཉམ་པ་ von འཇམ་པ་ «sprechen, sagen» Schmidt, wodurch sich die Herleitung von ལོ་ལྔ་ zu bestätigen scheint. Wir hätten also eine Form ལོ་ལྔ་ = ལོ་ལྔ་ anzunehmen, wie sie auch Csoma im Lexicon bietet. Nur ist auch an dieser Stelle, wie oft in den Handschriften (z. B. im lithograph. Index des *Kandjur* durchgängig) das Längezeichen mit einem ཚ་ verwechselt. Sollte nicht vielleicht, wie ར་ཏུ་ aus ར་ཏུ་འཇམ་ verkürzt ist, ལོ་རྒྱུ་ seinen Ursprung einem nach Analogie von བཀའ་ཤིང་ལོ་ལྔ་, བཀའ་ཤིང་ལོ་ལྔ་ gebildeten ལོ་ལྔ་པ་ verdanken?

3549. संबन्धपरिज्ञापकप्रकरण | འགྲུབ་པ་བརྟན་པའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ། f. 375.

3550. संबन्धपरिज्ञावृत्ति | འགྲུབ་པ་བརྟན་པའི་འགྲུབ་པ། f. 377.

3551. वादन्याय नाम प्रकरण | རྗེ་ལུ་ཚུ་མཚན་ལྟེ་འཁོར་ལོ་ཞེས་པའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ། f. 384. Die Handschriften haben རྗེ་ལུ་ཚུ་མཚན་ལྟེ་འཁོར་ལོ་ཞེས་པའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ།, was sich leicht nach No. 3563 verbessern liess.

3552. तन्त्रात्तरसिद्धि नाम प्रकरण | རྗེ་ལུ་ཚུ་མཚན་ལྟེ་འཁོར་ལོ་ཞེས་པའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ། f. 416 A. hat བསྐྱེད་པ་, B. བསྐྱེད་པ་ །

3553. प्रमाणवार्तिकवृत्ति | ཚད་མ་རྣམ་འགྲུབ་ཀྱི་འགྲུབ་པ། in 40 Büchern (བཟའ་ལོ་) von dem Āk'ârja Devendrabuddhi ལྷན་དབབ་སློབ་པ་ umfasst den Rest des 95sten Bandes (f. 420—595) und B. 96 (ཚེ) auf 380 Blättern. C. giebt die Zahl der Çloken mit 12000 an.

3554. प्रमाणवार्तिककारिका | ཚད་མ་རྣམ་འགྲུབ་ཀྱི་འགྲུབ་པ། von dem Āk'ârja Çâkjabuddhi ལྷན་ལྷོ་ umfasst B. 97 (ཇི) auf 385 Blättern und B. 98 (ཉི) auf 305 Blättern; nach C. 63 Bücher.

3555. प्रमाणवार्तिकालंकार | ཚད་མ་རྣམ་འགྲུབ་ཀྱི་རྒྱན་པ། von dem Āk'ârja མེས་རབ་འབྲུང་གནས་སྐྱེས་པ་, wofür der Sanskritname प्रज्ञाकरगुप्त sein muss. 60 Bücher. B. 99 (ཉི) auf 352 Blättern und B. 100 (མེ) auf 325 Blättern.

3556. प्रमाणवार्तिकालंकारटीका | ཚད་མ་རྣམ་འགྲུབ་ཀྱི་རྒྱན་པའི་འགྲུབ་པ། 60 Bücher von dem Āk'ârja ལྷན་པ་ཅན་ d. h. der Siegreiche, wobei die Zurückübersetzung mehrere Möglichkeiten hat. B. 101 (ཉི) 415 Blätter und B. 102 (ཉི) 308 Blätter.

(Der Beschluss folgt.)

DE LA CLASSE

DES SCIENCES HISTORIQUES, PHILOLOGIQUES ET POLITIQUES

DE

L'ACADÉMIE IMPÉRIALE DES SCIENCES

DE SAINT-PÉTERSBOURG.

Ce journal paraît irrégulièrement par feuilles détachées dont vingt-quatre forment un volume. Le prix de souscription, par volumes, est de 2 roubles argent tant pour la capitale, que pour les gouvernements, et de 2 écus de Prusse pour l'étranger. On s'abonne à *St.-Petersbourg*, au Comité administratif de l'Académie, place de la Bourse No. 2, et chez EGGERS et Comp., libraires, commissionnaires de l'Académie, Nevsky-Prospect. — L'expédition des gazettes du bureau des postes se charge des commandes pour les *provinces*, et le libraire LEOPOLD VOSS à Leipzig, pour l'étranger.

Le BULLETIN SCIENTIFIQUE est spécialement destiné à tenir les savants de tous les pays au courant des travaux exécutés par l'Académie, et à leur transmettre, sans délai, les résultats de ces travaux. A cet effet, il contiendra les articles suivants: 1. Bulletins des séances de l'Académie; 2. Mémoires lus dans les séances, ou extraits de ces mémoires, s'ils sont trop volumineux; 3. Notes de moindre étendue *in extenso*; 4. Analyses d'ouvrages manuscrits et imprimés, présentés à l'Académie par divers savants; 5. Rapports; 6. Notices sur des voyages d'exploration; 7. Extraits de la correspondance scientifique; 8. Nouvelles acquisitions marquantes de la bibliothèque et des musées, et aperçus de l'état de ces établissements; 9. Chronique du personnel de l'Académie; 10. Annonces bibliographiques d'ouvrages publiés par l'Académie. Les comptes-rendus annuels sur les travaux de l'Académie entreront régulièrement dans le Bulletin, et les rapports annuels sur la distribution des prix Démidoff seront également offerts aux lecteurs de ce journal, dans des suppléments extraordinaires.

SOMMAIRE. NOTES. 11. *Les ouvrages de logique et de grammaire, contenus dans la collection nommée Tandjour. SCHIEFNER. (Fin.)* — VOYAGES. 5. *Extrait d'une lettre de M. CASTRÉN.*

NOTES.

11. UEBER DIE LOGISCHEN UND GRAMMATISCHEN WERKE IM TANDJUR; von ANTON SCHIEFNER. (Lu le 3 septembre 1847.)

(Beschluss.)

3557. प्रमाणवार्तिकटीका । कर्दमङ्गम अश्वेयश्रु अश्वेयवमद । von dem grossen Brahman Çamkarânanda समवेकेकेमोपदे सुददगदव Bd. 103 (ये) 324 Blätter.

3558. कर्दमङ्गम अश्वेयश्रु अश्वेयवमद । 3 Capitel eines ähnlichen Commentars von dem Âkârja Ravigupta क्रिमसुसव B. 104 (ये).

3559. प्रमाणवार्तिकालंकारटीका सुपरिग्रुद्धा नाम । कर्दमङ्गम अश्वेयश्रु सुददश्रु सुददसुददश्रु सुददश्रु सुददश्रु । von dem Pandit G'amâri (?) in B. 104—7 (येयेमेके).

3562. तन्त्रान्तरिद्विटीका । सुददश्रु सुददश्रु सुददश्रु सुददश्रु । von dem Âkârja Vintadeva (सुददश्रु सुददश्रु auch सुददश्रु Lex. f. 90) B. 108 (के).

3563. वादन्यायवृत्ति विपश्चितार्थी नाम । सुददश्रु सुददश्रु सुददश्रु सुददश्रु । von dem mit seinem Sanskritnamen aufgeführten Âkârja Çantarakshita, der देवमके übersetzt wird. Lex. a. a. O. Index No. 3123 folg., f. 21.

3564. प्रमाणवार्तिकस्य वृत्ति नाम । कर्दमङ्गम अश्वेयश्रु सुददश्रु । von Ravigupta; s. No. 3558; f. 132.

3565. प्रमाणविनिश्चयटीका । कर्दमङ्गम अश्वेयश्रु सुददश्रु । von dem Âkârja Dharmottara कर्ममके सुददश्रु C. 12,463 Çloken. B. 109 (के) 364 Blätter und B. 110 (ये) bis Blatt 188.

- 3566 mit demselben Titel, von dem Āk'ārja G'n'ānagarībhadrā ॐ शैशवस्य वचनम् | f. 188.
3567. न्यायविन्दुटीका | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | in 3 Büchern von Vinitadeva, s. No. 3562. B. 111 (दे) f. 1.
- 3568 mit demselben Titel von dem Pandit G'n'ānagarībhā (ॐ शैशवस्य Lex. a. a. O.), f. 43; umfasst nach C. 1477 Ṣloken.
3569. न्यायविन्दुपूर्वपक्षसंज्ञिति | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem gefeierten Āk'ārja (शैशवस्य वचनम् = ब्रह्मवचनम्) Kamalaçri, der hier wie sonst im Index mit seinem Sanskritnamen aufgeführt wird; f. 115.
3570. न्यायविन्दुपिण्डार्थ | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem Pandit G'inamitra; f. 115.
3571. हेतुविन्दुटीका | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von Vinitadeva; f. 116.
3572. हेतुविन्दुविवरण | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem Brahman Ak'ita; B. hat अचट und C. अचत; f. 205.
3573. संबन्धपरिज्ञाटीका | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von Vinitadeva B. 112 (वे) f. 1.
3574. संबन्धपरिज्ञानुसार | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem Brahman Çamkarānanda; f. 24.
3575. वादन्यायटीका | कुक्कुटस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von Vinitadeva; f. 39.
3576. वादन्यायवृत्ति पञ्चतार्थी नाम | कुक्कुटस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von Çāntarakshita, der hier der grosse Āk'ārja genannt wird; f. 65.
3577. आलम्बनपरिज्ञाटीका | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von Vinitadeva; f. 186.
3578. न्यायसिद्धालोक | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem überaus fruchtbaren Āk'ārja K'andragomin, dessen Name selten in der Uebersetzung ॐ शैशवस्य वचनम् vorkommt; die Handschriften haben न्यायालोकसिद्ध; f. 200.
3579. सर्वज्ञा सिद्धिकारिका | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem Āk'ārja दशरथ (कुशलरचित?) f. 201.
- Von demselben Verfasser No. 3580 — 82:
3580. श्रुतिपरिज्ञाकारिका | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | f. 210.
3581. अन्यायोक्तविचारकारिका | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | f. 211.
3582. ईश्वरभङ्गकारिका | दशरथस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | f. 214.
- Die vier nächstfolgenden Werke rühren von Dharmottara her:
3583. प्रमाणापरिज्ञा | कुक्कुटस्य वचनम् | f. 215.
- 3584 mit gleichen Titel; f. 238.
3585. अपोक्त नाम प्रकरण | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | f. 254.
3586. परलोकसिद्धि | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | f. 266.
3587. पुस्तकपाठोपाय | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem Pandit Dānaçila; f. 280.
3588. क्षणभङ्गसिद्धि | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von Dharmottara; f. 280.
3589. क्षणभङ्गसिद्धिविवरण | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem Brahman सुदृशस्य वचनम् (etwa मुक्ताकुम्भ oder रत्नकुम्भ), welches Namens erste Hälfte in A. zu सुश्लेष = तीर्थिक verändert ist; f. 282.
3590. सहावलम्ब नाम | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem No. 3555 genannten शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | f. 301.
3591. अपोक्तसिद्धि | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von Çamkarānanda; f. 308.
3592. प्रतिबन्धसिद्धि | शैशवस्य वचनम् कुक्कुटस्य वचनम् | von dem ausgezeich-

neten Upâsaka (དགེ་བསྐྱེད་དམ་པ) Çamkarânanda, C. nennt ihn nur Brahman; f. 334.

3593. विज्ञावतीमात्रतासिद्धि नाम । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
शुभमसंज्ञितम् । von dem Pandit Ratnâkaraçânti རིན་ཚེན་
འབྲུང་གནས་ཞེས། f. 335.

3594. अन्तर्व्याप्ति । ऋचोः शिखरा । Die Handschriften व्याप्त;
von demselben Verfasser, den C. zum Behuf seiner Verse
schlechtweg ལྷོ་ཞེས་ nennt; f. 338.

3595. हेतुतत्त्वोपदेश । ऋचोः शिखरा । von
dem grossen Pandit G'itâri དགྲའ་ལས་རྒྱལ་པ་ auch དགྲའ་ལས་རྒྱམ་
པར་རྒྱལ་པ་, der zuletzt wohl auch mit dem oben No. 3556
genannten རྒྱལ་པ་ཚེན་ identisch ist; f. 344. Von demselben
die beiden folgenden Nummern:

3596. धर्मधर्मविनिश्चय । ऋचोः शिखरा । von
f. 354.

3597. बालावतारार्क नाम । प्रियमनसोः शिखरा । von
f. 359.

3598. युक्तिप्रयोग नाम । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
Brahman Ratnavag'ra རིན་ཚེན་རྫོང་ཞེས། f. 372.

3599. तर्कभाषा । शिखरा । von dem Bhikshu བར་པའི་
འབྲུང་གནས་སྤྱི་པ་ (मुक्ताकरगुप्त?) f. 373.

3600. कार्यकरणभावसिद्धि । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
शुभमसंज्ञितम् । von dem grossen Pandit G'nânaçrimitra; f. 413.

3601. तत्त्वसंग्रहकारिका । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
शुभमसंज्ञितम् । nach B. und C. von Çântarakshita. B. 113 (3) bis
Bl. 148.

3602. तत्त्वसंग्रहप्रज्ञिका । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
शुभमसंज्ञितम् । von dem No. 3568 genannten Kamalaçri; nach C. 18,000
Çloken. B. 113 (3) f. 148 - 400 und B. 114 (3) 385 Blätter.

3603. विशालामलवती नाम प्रणाषामुच्चयटीका । ऋचोः शिखरा ।

དང་མི་མ་མེད་པ་དང་ལྷན་པ་ཞེས་བྲུབ། ཚེད་མ་ཀུན་ལས་བརྒྱུ་བའི་འགྲེལ་
བཤད། von dem Âkârja རྒྱལ་པའི་དབང་པོའི་སྤྱོད་ལྷོ་ཞེས་ (त्रिनेद्रमति?)

B. 115 (3) 359 Blätter.

Von den hier genannten Verfassern werden jedoch nur
folgende 10 in dem obenerwähnten Lexicon f. 90 nam-
haft gemacht und zwar in folgender Reihenfolge: Dig-
nâga, Dharmakirti, Çâkjabuddhi, Devendrabad-
dhî, G'nânagarbha, Çântarakshita, der im 8ten
Jahrh. nach Tibet kam, s. Csoma Gramm. p. 196, K'an-
dragomin, Vintadeva, Dharmottara und Ravi-
gupta.

II. Grammatiche Schriften.

Zu diesen nehmen wir die lexicalischen, rhetorischen
und prosodischen Werke mit hinzu. Sie befinden sich
in folgenden Bänden: 116 (3), 117 (3), 124 (3), 132 (3),
133 (3) und 134 (3).

No. 3604. चन्द्रव्याकरणसूत्र नाम । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
शुभमसंज्ञितम् । in 6 Capiteln, von dem grossen Akârja K'an-
dragomin, der wohl mit dem von Ramânâtha ge-
nannten s. Westergaard Rad. praef. p. V) identisch
ist. Ueber K'andra vergleiche man Böhlingk's Ein-
leitung zum Pânini p. XV. folg. B. 116 (3) f. 1.

3605. विशत्युपसर्गवृत्ति नाम । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
शुभमसंज्ञितम् । von dem Bhikshu བར་པའི་འགྲེལ་པ་
ཞེས་བྲུབ། f. 35.

3606. वणसूत्र नाम । ऋचोः शिखरा । f. 40; beide von
demselben K'andragomin.

3607. वणसूत्रवृत्ति नाम । ऋचोः शिखरा । von
dem Âkârja Dharmapâla (ཚེན་རྫོང་), der in dem Lexi-
con zwischen Dignâga und Dharmakirti aufgeführt
wird; f. 41.

3608. अधिकारसंग्रह नाम । रत्नमन्त्रेण चतुर्दश-
शुभमसंज्ञितम् । von dem Bhikshu Çrithiramati དཔལ་ལྷན་ལྷོ་
ཞེས་བྲུབ།

श्रीशंकरस्य, der im Lexicon श्लोकशास्त्रे übersetzt wird; f. 46.

Ueber अधिकार vergl. Böhtlingk zum Pāṇini p. 408.

3609. विभक्तिकारिका | इमं प्रोक्तं कैशोऽनुत्पद्यते | f. 56.

Vergl. Böhtlingk a. a. O. p. 528, von dem Ākārja Siṃhabhadra शब्दशेखरस्ये |

3610. तिष्ठन्त | त्रैलोक्येऽपि | von Ḫristhīramati. S. Pāṇini I, 4, 14.

3611. संबन्धोद्देश | अज्ञेयस्य मर्त्यस्य शब्दस्य | nach C. von dem Ākārja K'angadāsa, A. und B. nennen ihn einen Kājastha, wie B. sich ausdrückt एव श्लोकस्य मर्त्यस्य सुदुर्बलस्य स्य «wenig wissender Grammatikbessener», wofür das Lexicon अज्ञेयस्य liefert. A. nennt den Verfasser K'ākādāli; f. 83.

3612. कलापसूत्र | गणनास्येऽर्थे | f. 86. C. nennt das Werk श्लोकशास्त्रेऽर्थे गणनास्ये d. i. शब्दशास्त्र oder व्याकरणाशास्त्र.

3613. कलापसूत्रवृत्ति नाम | कः वसवः श्रुतिर्देवोऽज्ञेयस्य देवस्य स्य कः वसवः ist die Uebersetzung von कलाप, wobei कलाप durch क «Theil» übersetzt ist, der zweite von der Wurzel क्वाप् hergeleitete Theil durch वसवः (eigentlich anhäufen, sammeln) ausgedrückt wird; von Durgasimha, über den man Colebrooke Misc. Ess. II p. 44 folg. vergleiche, wie auch Westergaard a. a. O. p. IV; f. 104.

3614. कलापलघुवृत्ति शिष्यकृत नाम | गणनास्येऽर्थेऽनुत्पद्यते | von dem Pandit श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते स्य, welcher Name sich durch मुक्तेश्वर oder मुक्तस्वामिन् übersetzen liesse, welches letztere als Bezeichnung des Īva Rāg'atarang. IV, 188 vorkommt; f. 118.

3615. स्याद्यत्प्रक्रिया | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते | von dem Pandit अहमं स्य स्य, was मनुश्रीकार्ति sein müsste; f. 182.

3616. सर्वभाषाप्रवर्तनव्याकरणाशास्त्र | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते |

श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते | von dem grossen Ākārja Subhāschā-kīrti; f. 212.

3617. सर्वभाषाप्रवर्तनव्याकरणाशास्त्रवृत्ति | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते | f. 213; von demselben.

3618. प्रयोगमुखवृत्ति | स्य सुश्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते | f. 222.

3619. पिएडनिवर्तननिर्देशकारिका | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते | कैशोऽनुत्पद्यते | f. 230.

3620. पिएडनिवर्तननिर्देशवार्तिक | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते इमं अज्ञेयस्य | von dem Ākārja Navidharma (C.); A. hat निविधर्म, B. विधर्म f. 234.

3621. वचनमुखापुयोपन नाम | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते स्य | von dem Pandit Smṛtig'ānakīrti इव स्य अज्ञेयस्य | f. 260.

3622. वचनमुखापुयोपमवृत्ति | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते स्य | nach einigen von demselben (C.); f. 266.

3623. उपसर्गलक्षणामाष्य | श्लोकशास्त्रेऽर्थेऽनुत्पद्यते स्य | von dem Ākārja स्य स्य (इन्द्रदत्त ?); f. 291.

Der nun folgende 117te Band (मे) dürfte wohl mit der interessanteste sein, weil wir hier einige uns näherliegende Werke antreffen.

3624. अमरकोष नाम | अहमं स्य स्य | von dem Pandit Amarasimha (अहमं स्य स्य) f. 1. S. über diese Uebersetzung Böhtlingk's Abh. im Bull. scient. T. III'.

1) Bei dieser Gelegenheit will ich einige Proben von dem mechanischen Uebersetzen der Tibeter geben. Die Beispiele sind sämtlich aus dem Amarakosha, den ich nach der Pariser Ausgabe citire. P. 79 l. 7 wird स्यदेतदेव प्रमदवनम् wiedergegeben durch देदेऽनुत्पद्यते स्य स्य = स्यदेतदेवप्रमदवनम्; p. 131 l. 4

सैव यस्य durch देदेऽनुत्पद्यते स्य स्य = सवयम्; p. 181 l. 2 तत्कालस्तु तदात्

3625. अमरकोषटीका कामधेनु नाम । अक्रैवमेदपदेमर्द्धेऽश्रुः
 केन्द्रशेषावामर्द्धेऽर्द्धेऽवमोर्द्धेऽवमः । von dem Ākārja Su-
 bhūtikāndra स्वामर्द्धेऽश्रुः; s. Colebrooke *Misc. Ess.*
 II, p. 54. Der Anfang dieses Commentars befindet sich
 in der Handschrift No. 459 hinter der Uebersetzung des
 Amarakosha. Er umfasst 1) die Einleitungsverse, wo
 zu Çloka 2 als Quellen Amarasimha's aufgeführt werden:
 श्रवणश्रुताश्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः d. i. त्रिकाण्डाभिधानशास्त्र,
 Utpālīnt u. d. folg., Vjāḍi, Vararuk'i (मर्द्धेऽश्रुः) und
 K'andragomin; 2) das erste Buch bis S. 17 Zeile 10
 der Pariser Ausgabe; f. 58.

3626. काव्यादर्श । श्रुतददशश्रुते मर्द्धेऽवमः । von dem Ākārja
 ददशश्रुते d. i. Daḍḍin. S. Colebrooke *Misc. Ess.*
 II, p. 173; f. 79.

3627. हन्दोरत्नाकर नाम (die Handschriften हन्दर°) । श्रुते
 श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । von dem Pandit Ratnākā-
 raçānti मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । f. 104

स्याद् durch देऽपि दुःखं श्रुते मर्द्धे d. h. zu der Zeit ist das Geben;
 ib. l. 8 अक्रिभयं durch मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः = अक्रिभयं; p. 134 l. 13
 मज्जना «caparisoning an elephant» Wilson durch श्रुते मर्द्धेऽवमः
 •trefflicher Mensch»; p. 234 l. 3 तद्धनं durch देऽवमर्द्धेऽवमः = तद्धने;
 p. 258 l. 9 संकटं «eng» durch मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः = शकटं; p. 260, 9 समासाद्यं
 durch मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः = समासादि; p. 268 l. 3 गीर्षिर्गिरि durch
 मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः «Berg und Berg»; p. 319 l. 6 हरित् «grün» durch
 मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः = हरि Çiva von हृ | मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः; p. 327 l. 5 महारण्ये durch
 गण्डुलकेषु «grosse Schlacht» = महारण्य. Doch diese Beispiele
 werden hinreichen. Fast noch häufiger kommt statt der Ueber-
 setzung bloße Transcription der nicht verstandenen Stellen vor,
 die sich bisweilen auf einen ganzen Çloka belaufen.

3628. Dasselbe Werk in der Uebersetzung eines andern
 Lotsāva; f. 114.

3629. वृत्तमालास्तुति । श्रुते श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । von dem
 Sthavira (s. Burnouf Introd. p. 288 folg.) G'n'ānaçri-
 mitra (मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः) f. 138.

3630. त्याद्यत्तस्य प्रक्रिया विरचिता नाम । श्रुते श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः
 श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । von dem grossen Pandit Sar-
 vadhara; s. Colebrooke a. a. O. p. 20, 55; f. 140.

Im 124sten Bande (5) finden wir zwei Werke eines
 Ākārja Anu, der wohl schwerlich von dem unter No.
 3746 vorkommenden Anubhūti verschieden ist. Der-
 gleichen Verkürzungen sind im Index recht zahlreich;
 s. oben zu No. 3594.

3676. व्याकरणमूलत्रिंशद्भाग । श्रुते श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः
 श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । von Anu f. 37; von demselben:

3677. व्याकरणलिङ्गावतरण नाम । श्रुते श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः
 मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । f. 38—40.

3679. शब्दशास्त्र । श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । f. 43—54.

3723. कलापधतुसूत्र । गण्डुलकेषु श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । B. 132 (5),
 f. 313.

3724. सूत्रधतु । श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । muss wohl धतुसूत्र heissen,
 von dem Ākārja Pūrṇakāndra गण्डुलकेषु । s. Wester-
 gaard a. a. O. p. V; f. 333.

3725. उपादि श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । oder nach B. कलापस्यो-
 षादिसूत्र । गण्डुलकेषु श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । von K'andrago-
 min; f. 387.

3726. चन्द्रस्योपादेर्वृत्ति नाम । श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः
 मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । von demselben; f. 392.

3727. धातुकाय । श्रुते मर्द्धेऽवमर्द्धेऽवमः । f. 436.

3728 mit demselben Titel, doch ein anderes Werk nach
 C; f. 451.

3729. सुबत्तरत्नाकर नाम । सु'पदि'सप्रद'रे'के'अप्रु'द'ग'र'ण'दे'स' | discher Seite ist als Uebersetzer genannt अयण'सा'पु'द'रु'व' प्रु'व' | s. Böhlingk zu Pāṇini I. 1. 14; f. 462.
3730. व्याकरणा सुबत्त नाम । पु'द'रु'दु'श्रु'र'स' सु'म'रु'दे'स' प्रु'व' | f. 477.
3731. त्रिप्रत्ययभाष्य । कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' | f. 487; die Handschriften haben त्रीणि°.
3732. त्यायन्तस्य प्रक्रियापदरोह्या नाम । दि'व'स'के'ण'स'प'दि'स'प्र'द'र' प्रु'व' कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' | von र'ग'द'र'प'दि'स'ग'रा'स'म' (नन्दकीर्ति?); B. 133 (सि) f. 1.
3733. अभिधानशास्त्र विम्वलोचनमित्यपरमभिधानमुक्तावलीनाम । स'द'र'व'रु'द'श्रु' व'स'रु'द'स' सु'म'रु'दे'स' प्रु'व' स'म'द'र' ग'र'द'र' सु' दि'ग'स'वे'द'स' प्रु'व' | von dem Dichter und Pandit र'प'द'र'व'रु'द'श्रु' (श्रीधरसेन); f. 75—141.
3737. चन्द्रव्याकरणावणिसूत्रस्य वृत्ति । पु'द'रु'दु'श्रु'र'स' उ'दु'म'दि'शि' ग'दि'स'दि'दि'व'स'प्रु'व' | von K'andra'gomīn; f. 275.
3738. हृद्देशरत्नाकर नाम । सु'व' सु'म'रु'दे'स' कु'र'ग'रा'स' उ'दु'म'दि'शि' प्रु'व' von Ratnākarācānti, übersetzt vom Lotsāva श'स'र'प'दि'स' कु'र'ग'रा'स' (= प्रज्ञारत्न); s. No. 3627; f. 281—86.
3746. सरस्वतीव्याकरणासूत्र । व'रु' सु'द'र'प'द'स'प'द'स' उ'दु'म'दि'शि' स'द'र' von dem Ākārja Anubhūti, von dessen Śārasvatī Prakṛijā das Asiat. Museum hieselbst mehrere Handschriften aufzuweisen hat (s. das Böhlingksche Verzeichniss No. 87 fo'g.). B. 134 (सि) f. 190.
- 3747 mit gleichem Titel, der in den Handschriften beide Male स्वरस्वस्ति° lautet, wie auch bei einem Werkchen in der Bibliothek des Asiat. Departements No. 565, worüber Böhlingk im *Bullet. scientif.* T. II No. 22 zu vergleichen ist. Nach C. ist dieses zweite Werk ein Commentar von demselben Anubhūti, während A. es dem Pandit Bhīmasena (अहिलेश'श्रु') zuschreibt; s. Westergaard a. a. O. p. V. f. 198.
3748. पाणिनिव्याकरणासूत्र । व'रु' सु'द'र'प'द'स'प'द'स' उ'दु'म'दि'शि' s' d. h. der grosse Pandit aus dem westlichen Ārjadeṣa Balabhadra. B. 135 (सि) f. 1.
- 3749 mit demselben Titel; von dem grossen Ākārja Rāmakāndra; s. Böhlingk Einleitung zum Pāṇini p. lv. Derselbe Uebersetzer genant. B. 135 f. 32—282 und B. 136 (सि) f. 1—219.
3750. पाणिनिधातुसूत्र । सु'म'रु'दे'स' कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' | von dem Pandit Bhīmasena; als Uebersetzer indischer Seits der Pandit Kṛschṇodaja aus dem westlichen Kurukshetra; f. 219-57.

Anhang. Poetische Werke.

Hier stellen wir obenan ein Werk, das sich B. 117 als Schluss an die grammatischen Schriften anreicht:

No. 3631. मेघदूत नाम । सु'द'र'प'दि'स' कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' | von dem Mahākavi Kālidāsa सु'द'र'प'दि'स' कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' welches letztere «Diener der Schwarzen» heisst. Indischer Seits ist als Uebersetzer genant der Dichter und Pandit Sumanacṛi aus Kaṣmīra (काश'मे'र) f. 304. Im 82sten Bande

(त्रि) der Tantra's f. 199 wird No. 2748 सरस्वतीस्तोत्र नाम । सु'द'र'प'दि'स' कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' | dem Pandit Kālidāsa zugeschrieben. Im 85sten Bande (पु) f. 223 No. 3022 मङ्गला-

ष्टक । व'रु' सु'द'र'प'द'स'प'द'स' उ'दु'म'दि'शि' s' d. h. Knecht der Schwarzen; das möchte wohl kaum ein anderer als Kālidāsa sein; denn ziemlich häufig kommen mehrere Uebersetzungen ein und desselben Namens vor. Als analogen Fall kann ich einen buddhistischen Dichter anführen, der No. 2412 als Verfasser des तारामण्डलविधि । सु'द'र'प'दि'स' कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' den Namen सु'द'र'प'दि'स' «der Mitleidige» führt, sonst aber व'रु' सु'द'र'प'द'स'प'द'स' u' d. h. heisst, z. B. No. 2583

als Verfasser des वज्रयोगिनीसाधन । सु'द'र'प'दि'स' कु'र'ग'रा'स'म'प्र'द'र'म' | ferner No. 2563.

Die buddhistischen Dichter, insofern sie nur religiösen Stoff behandeln, lassen wir hier bei Seite. Nur das wol-

len wir als Merkwürdigkeit anführen, dass zwei *Bhikshunī's* öfters als Dichterinnen von *Stotra's* genannt werden, namentlich *रक्षोम्बा* = Lakshmi und *श्रुद्धि* (सुचन्द्रा?)

No. 1489 folg.; ferner No. 6 *अपराधासंज्ञासूत्रम्* (आर्या वसुधा?)

Hieran schliesst sich am Besten an, was wir von den *ethishen* Schriften hervorheben wollen. Der Index C. führt im dritten Abschnitt Cap. 12 dergleichen auf, mit der Ueberschrift *सुद्धिर्देव्यां श्रुद्धिश्चैव देव्यां* d. h.

सामान्यनीतिशास्त्रादि. Die Reihe eröffnen drei Schriften des *Nâgârḡuna* (शुद्धिस्तु), über den Burnouf Intro. p. 559. 570 zu vergleichen ist. Schon Csoma führt in seiner Grammatik p. 167 No. 11 einen *Āloka* von ihm an, der aus No. 22 *आर्यभट्टारकमञ्जुश्रीपरमार्थस्तुति नाम B. 1* (ग) f. 89 entlehnt sein muss.

3654 *प्रज्ञाशतक नाम प्रकरणा* | *मेषां स्वाम्युक्त्यां देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | B. 123 (शे) f. 160.

3655. *नीतिशास्त्र प्रज्ञादण्ड नाम* | *श्रुद्धिश्चैव देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | und ein in der Handschrift *A.* fehlendes Werk: *श्रुद्धिश्चैव देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | was wohl zu übersetzen ist *जनपूतनोपाय नाम नीतिशास्त्र*, die Handschrift *B.* hat *व्यनपुननतभयुपोशानाम*; f. 167.

3656. *आर्याक्रोष नाम* | *कैषां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | von *Ravigupta* (s oben No. 3564): f. 170.

3657. *शतगाथा* | *कैषां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | von dem *Ākārja Vararuki* (मङ्गेश्वर) ¹⁾, welcher Name sehr oft im Index vorkommt; f. 186.

1) Ueber die Identität mit dem Grammatiker können wir nichts entscheiden. Im Lexicon wird der Name vor *Pānini* aufgeführt. Bei dieser Gelegenheit bemerke ich, dass in den *Tantra's* No. 628 ein von *Buddhākīrti* verfasstes *Stotra* *आर्यभट्टारकमहाकालस्तोत्रम्* | *है चक्रुर्दामवाम् देवासु चैव देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | genannt wird, das aus dem

Prākṛit (सूत्रं नैव विदुः प्रियं वाचसा) ins Tibetische übersetzt ist.

3658. *विमलप्रज्ञोत्तररत्नमालानाम* | *द्वैमांशे देव्यां देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | von dem Dichter und *Ākārja* *रङ्गे* *प्रेमोद्यम* (*अमोघोद्यम*?) f. 191.

3659. *चाणक्यनीतिशास्त्र* | *है चक्रुर्दामवाम् देवासु चैव देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | als Uebersetzer von indischer Seite der *Pandit Prabhākara-cṛimitra*; f. 192.

3660. *नीतिशास्त्र* | *श्रुद्धिश्चैव देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | *B.* nennt als Verfasser *Masaraksha*, *C.* hat *मसुरी चक्रुर्दामवाम् देवासु चैव देव्यां सुवर्णं स्वाम्युद्धयम्* | nahe liegt es, an *मिश्रकनीति* zu denken, wie ein Abschnitt in der *Paddhati Ārṅgadhara's* überschrieben ist; doch lässt sich hier nichts ausmachen. *Csoma* hat die Titel nach *C.*

VOYAGES.

5. EXTRAIT D'UNE LETTRE DE M. CASTRÉN.
(Lu le 20 août 1847.)

Seitdem mein letzter Brief an Sie abging, habe ich den auf der linken Seite des *Jenisej-Flusses* belegenen Theil der *Kojbalsteppe* in verschiedenen Richtungen durchstreift. Nach diesen Excursionen kehrte ich vor einer Woche nach *Osnatschennaja* zurück, dem obersten Dorfe am *Jenisej* und nur 40 Werste von der höchsten Spitze des *Sajanischen Gebirges* entfernt. Gegenwärtig befinde ich mich im Dorfe *Schuscha*, zu welchem man von *Osnatschennaja* 48 und von *Minusinsk* 57 Werste zählt. Von hier aus bin ich gesonnen meine Reise zu den *Kojbalischen* und *Matorischen Geschlechtern* fortzusetzen, welche auf der rechten Seite des *Jenisej* an den Flüssen *Tuba, Sulba, Amyl* u. a. wohnen. Dabei hätte ich zugleich die Absicht die *Sojoten* zu besuchen, weiss aber nicht zu sagen, ob und wie sich dieser Besuch werde ausführen lassen.

Während meines Aufenthaltes in der *Kojbalsteppe* hatte ich einen umständlicheren Reisebericht zusammengeschrieben, der aber unglücklicher Weise vor einigen Tagen durch das offene Zimmerfenster vom Winde fortgeweht und vermuthlich in den *Jenisej-Fluss* getragen wurde. Bis der gedachte Bericht erneuert werden kann, habe ich nur einige fragmentarische Notizen über dieje-